

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648
Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Resumé

Konice (Bez. Prostějov), Kostelní Straže, Parz. Nr. 9/2 und I. Neuzeit. Stadt, Schloss. Rettungsgrabung.

KYSELOVICE (OKR. KROMĚŘÍŽ)

Centrum obce. Středověk, novověk. Sídliště, vesnice. Záchranný výzkum.

Od září 2014 probíhala téměř rok trvající rekonstrukce kanalizační sítě v Kyselovicích, která zasáhla podstatnou část intravilánu obce, přičemž kanalizační sběrač pokračoval až k městu Chropyně. Pozitivní archeologické situace byly však doloženy pouze v intravilánu obce Kyselovice, a to přímo na místní návsi, z hlediska typologie vesnických sídel tzv. ulicové dispozice. Centrum obce Kyselovice lze lokalizovat na ZM ČR 1:10 000 na mapovém listu 25-13-22 v okolí bodu 27/140 mm od Z/J s. č. Přestože je obec Kyselovice v písemných pramenech zmiňována již k roku 1078, během záchranného archeologického výzkumu se takto staré osídlení nepodařilo doložit. Nejstarší situace, prozkoumané při rekonstrukci kanalizace, mohou být kladeny do 13. století. Celkem bylo při výzkumu zachyceno 14 objektů, většina z nich je však datována až do období vrcholného středověku, případně do novověku.

Adam Fojtík, Miroslav Popelka

Resumé

Kyselovice (Bez. Kroměříž), Gemeindezentrum. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Dorf. Rettungsgrabung.

LIDEČKO (OKR. VSETÍN)

„Stráž“, parc. pz. č. 4054. Středověk. Zbraně, mince. Ojedinelý nález. Uložení nálezů: Muzeum regionu Valašsko.

Lokalizace: 49°13'19.322"N 18°3'5.652"E, poloměr 150 m.

Při povrchové prospekci na západní straně lokality Stráž byly nalezeny drobné železné zbraně – 2 hroty šipky do kuše, 1 železný hrot oštěpu, 1 dlouhý hrot šípu a 1 kremnický poltura z roku 1717. Na lokalitě bylo doloženo osídlení lužickou kulturou, z období středověku a novověku jde o první nálezy. Jméno lokality, umístění na strategickém místě tzv. Lomenské stezky a nález mi-

litární nasvědčují existenci strategického místa menšího významu.

Samuel Španihel

Resumé

Lidečko (Vsetín District), „Stráž“. Middle Ages, Early Modern Period. Iron weapons, coin. Isolated finding.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

Komenského ulice, parc. č. 1573/20; Mlýnská ulice, parc. č. 1573/21. Středověk, novověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: Komenského ulice, délka výkopu cca 30 m, linie mezi body v S-JTSK: 1) X = 1108248,4, Y = 558682,93; 2) X = 1108273,86, Y = 558695,89; Mlýnská ulice, délka výkopu 55 m, linie mezi body v S-JTSK: 1) 1108220,68, Y = 558727,78; 2) X = 1108248,4, Y = 558682,93.

Na podzim roku 2015 proběhl archeologický dohled v ulicích Komenského a Mlýnské v historickém jádru města, kde vyvstala potřeba sanace havárie kanalizace. Výkop měl šířku 1,40 – 1,70 m a vzniklé profily byly v celých svých délkách velmi dobře přehledné.

Tato situace se ukázala nejpřínosnější zvláště v případě Komenského ulice, která vede ve směru severovýchod – jihozápad, kolmo na moravní rameno Nečíz. Jihovýchodní profil, a to téměř v celé svojí délce, s výjimkou jinými inženýrskými sítěmi poničených úseků, byl tvořen 1,80 – 2,10 m mocným souvrstvím, a to včetně podsypů dlažeb. Již od hloubky 1,00 m pod stávajícím povrchem se objevovaly tmavé organogenní vrstvy, jejichž báze o mocnosti cca 0,40 m, obsahovala pozůstatky dřevěné konstrukce. Po začistění se ukázalo, že ji tvoří soustava v nepravidelných rozestupech svisle, a to až do podloží zatlučených kúlů a štíp. Jejich maximální průměr činil 0,10 m. Tyto kúly zajišťovaly místy až 0,20/0,25 m široké, několik centimetrů tlusté fošny, či tenčí trámy. S největší pravděpodobností se tak jednalo o drenážní kanálek, ústící původně do Nečízu, jehož obdoba byla zjištěna již roku 2003 na nedalekém náměstí Přemysla Otakara. Zde tato konstrukce sloužila k odvodnění prostoru budoucího náměstí a souvisela s vůbec nejstaršími aktivitami prvních osadníků (Šlézar, Faltýnek 2004, 205). Zda tomu tak bylo i v případě stávající Komenského ulice není sice zcela zřejmé, avšak je to vysoce pravděpodobné. Odebrané vzorky dřev jsou bohužel z hlediska případných dendrochronologických analýz zcela nezpůsobilé.

Protější, severozápadní profil výkopu, byl rovněž v celé svojí délce téměř jednotný. Tvořilo jej kulturní souvrství mocné nanejvýš 1,00 m, přičemž intaktní geologické podloží se nacházelo 1,40 – 1,50 m pod stávajícím povrchem ulice a báze těchto vrstev byla keramikou datována do průběhu 2. poloviny 13. století. Na severozápadním profilu se niveleta podloží nacházela přibližně o 0,50 m výše než na protějším profilu s drenáží.

Situace v sousední Mlýnské ulici, která vede souběžně s výše zmíněným moravním ramenem Nečíz, byla poněkud jiná, avšak velmi důležitá z hlediska poznání úprav jihozápadního břehu tohoto toku. Výkop, o maximální šířce 1,70 m, bylo možno zkoumat pouze na severovýchodním profilu, tedy právě podél břehu Nečízu. Protější profil byl tvořen pouze recentními zásypy inženýrských sítí. Před č. p. 682, a to v délce o něco více než 5,00 m, byl zdokumentován pouhý zbytek středověkého a novověkého kulturního souvrství s bází v hloubce až 1,90 m pod stávajícím povrchem. Zbytek severovýchodního profilu tvořily pozůstatky novověkých dorovnávek terénu, které jednoznačně souvisely s úpravami břehu vodoteče. Před č. p. 683 byly na dvou nepříliš od sebe vzdálených místech na dně výkopu, v hloubce 1,80 – 1,90 m pod stávajícím povrchem, zjištěny pozůstatky dřevěné regulace Nečízu. V prvním případě ve vzdálenosti cca 1,60 m od stávajícího břehu směrem do ulice, ve druhém dokonce bezmála 2,00 m. Konstrukce sestávala z kolmo do země zaražených dřevěných pilotů, jež zajišťovaly cca 0,10 – 0,15 m tlustý trám. Tato regulace byla s největší pravděpodobností funkční do ještě relativně nedávné doby, neboť v mikrosondách vyhloubených podél obou stran trámů se vyskytovala v jednodílném jílovitě šterkovitém zásypu pouze novověká keramika, odpovídající průběhu 19. století.

V blízkosti výše popsaných konstrukcí, a to poblíž západního nároží č. p. 683, byl zjištěn pozůstatek další dřevěné drenáže směřující kolmo k Nečízu. V tomto případě se jednalo o koryto vydlabané do kuláče o průměru cca 0,30 m, jehož povrch se nacházel v hloubce 1,55 m pod stávající ulicí.

Intravilán, parc. č. 273. Středověk, novověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: úsek o délce cca 85 m, S-JTSK: bod 1) X = 1108354,16, Y = 558312,91; 2) X = 1108373,88, Y = 558284,73; 3) 1108381,42, Y = 558239,49.

V podzimních měsících roku 2015 proběhl archeologický dohled během úpravy a zpevňování severovýchodního břehu Nečízu v městském parku východně od centra města a severně od Olomouckého rybníku. Během zemních prací, prováděných mechanizací, byla z vytěženého sedimentu získána relativně početná kolekce převážně novověké keramiky. Několik fragmentů je datovatelných i do pozdního středověku. Z několika náhodně vytažených kuláčů a štíp, pocházejících

z dřívějších regulací, byly odebrány vzorky vhodné k dendrochronologickým analýzám.

Švédská ulice, parc. č. 1573/16. Středověk, novověk. Sídliště, město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: v S-JTSK, linie mezi body 1) X = 1108354,16, Y = 558312,91; 2) X = 1108467,84, Y = 558480,29; 3) X = 1108487,42, Y = 558559.

V letních měsících roku 2015 proběhl archeologický dohled během rekonstrukce a částečné výstavby nové kanalizace ve Švédské ulici. Ta se nalézá nedaleko městských hradeb v jižní části města a je jimi svým průběhem rovněž i výrazně formována.

Ačkoliv linie hloubeného kanalizačního výkopu, širokého 0,60 – 0,70 m, na mnoha místech těsně sousedila s jinými inženýrskými sítěmi, přesto se archeologické situace zdařilo zdokumentovat celkem na devíti místech. Povrch kulturního souvrství kolísal v hloubce 0,30 – 0,60 m pod stávajícím povrchem, přičemž celkem na čtyřech místech bylo dosaženo intaktního geologického podloží. Celkově nejhluběji, a to bezmála 2,00 m pod povrchem, se nalézalo při ústí do Jungmannovy ulice, jinde pak kolísalo v hloubce mezi 1,50 – 1,60 m. Od hloubky 0,70 až 1,30 m se vyskytovaly i tmavé organogenní vrstvy. Zdokumentované uložení byly keramikou datovány od období novověku až po průběh 2. poloviny 13. století, přičemž ve všech případech se jednalo o pochůzný terén. Z movitých nálezů je pozoruhodný zvláště tmavě červeně glazovaný fragment nejspíše antropomorfní plastiky ze světlé jemně plavené hlíny, keramikou datovaný do průběhu 1. poloviny 14. století. Druhotně byl po rozlomení na jedné straně částečně obroušen, přičemž toto jeho užití je nejasné. Z organogenních vrstev, keramikou datovaných do průběhu 2. poloviny 13. století, z profilu poblíž Jungmannovy ulice, pochází několik fragmentů drobných dřevěných artefaktů, prozatím rovněž neznámého účelu.

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

Šlězár, P., Faltýnek, K. 2004: Litovel (okr. Olomouc). *Přehled výzkumů* 45, 204–208.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc), Komenského Straže, Parz. Nr. 1573/20; Mlýnská Straže, Parz. Nr. 1573/21. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Stadtgebiet, Parz. Nr. 273. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

Litovel (Bez. Olomouc), Švédská Straße, Parz. Nr. 1573/16. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

LOMNICE (K. Ú. LOMNICE U TIŠNOVA, OKR. BRNO-VENKOV)

Židovské náměstí, parc. č. 1323/1, 136/1. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2015 uskutečnili pracovníci Ústavu archeologické památkové péče Brno, v. v. i., záchranný archeologický výzkum na parcelách č. 1323/1 a 136/1 v souvislosti s rekonstrukcí Židovského náměstí. Předmětná rekonstrukce se týkala především stávající obvodové obslužné komunikace a přílehlých zpevněných ploch včetně jejich odvodnění, zatravněný střed prostranství byl pouze revitalizován. Součástí rekonstrukce bylo i vybudování nové dešťové kanalizace v jižním úseku náměstí, jejíž trasa dále vedla mezerou v zástavbě v jihovýchodním rohu a přes navazující zahradu pokračovala až k napojení do stávající dešťové kanalizace situované na dně terénní deprese oddělující bývalou židovskou čtvrť od centra městyse. Přesná poloha celého stavbou dotčeného prostoru je na ZM ČR 1:10 000, list 24-14-17 určena krajními body o souřadnicích 112:61, 125:61, 123:65, 117:68 a 112:67 mm od Z:J s. č.

Počátky existence židovské komunity v Lomnici jsou nejasné. Z nepočetných zmínek v historických pramenech se usuzuje, že zde ojediněle židovské rodiny žily již v 16. a 17. století, pravděpodobně jako nájemci panských statků, založení samostatné židovské čtvrti je kladeno až na začátek 18. století. První židovské rodiny sem měl přestěhovat z Lysic hrabě Antonín Amatus Serényi asi v letech 1708 až 1709. Jeho motivací byla patrně snaha získat více finančních prostředků do lomnického rozpočtu, který byl velmi zatížen výdaji souvisejícími se stavebními úpravami zdejšího rodového sídla. Židovské ghetto se nejdříve rozrůstalo poměrně pomalu, jak dokládají daňové soupisy z let 1710 až 1712, maximálního počtu obyvatel (606 osob) dosáhlo na konci 18. století. Samostatná židovská obec ve smyslu právním vznikla v Lomnici teprve roku 1849 (Vojtová 2006).

Pravidelné čtvercové náměstí (dříve Dolní, dnes Židovské) se nachází uprostřed židovské čtvrtě, která plánovitě vznikla jako původně uzavřený celek na svahovém hřbetu severně od centra městyse, přičemž od křesťanské části ji oddělovala terénní deprese se zahradami. Kolem náměstí stály jak jednotlivé obytné domy, tak špitál a lázeň (dům č. 216), obecní dům, škola a byt rabína (dům č. 212), hostinec

(dům č. 208), jatka (dům č. 207) a konečně synagoga. Ta byla postavena v pozdně barokním stylu v letech 1791 – 1794 pravděpodobně na místě předpokládané starší dřevěné modlitebny (Vojtová 2006; Vojtová, Konečný 2006).

Při záchranném výzkumu bylo zdokumentováno a ověřováno větší množství archeologických situací, především 43 zahloubených archeologických objektů, které dokládají dřívější poměrně intenzivní využívání tohoto veřejného prostranství. Jejich přesnější interpretace je však v důsledku omezeného rozsahu výzkumu (především ve směru vertikálním) značně skrovná. Bezpečně rozpoznáno bylo 5 vápenných jam souvisejících s budováním či úpravami okolních domů. Odkryt byl také kamenný odvodňovací kanálek, jenž vycházel z uličky při severozápadní stěně synagogy a směřoval do jihovýchodního rohu náměstí, 6 kůlových jam a pozůstatky dvou blíže nespécifikovatelných pyrotechnologických zařízení. U ostatních, někdy značně rozsáhlých zahloubenin, můžeme pouze konstatovat, že byly v řadě případů zasypány stavebním odpadem. Poměrně běžně se v něm vyskytovaly zlomky kamenných kachlů opatřených reliéfní výzdobou, které názorně ilustrují poměrně vysokou bytovou úroveň tehdejších obyvatel židovské čtvrti. Postupně pak docházelo k plošnému vyrovnávání níže položených částí náměstí. Na základě získaného materiálu je možné všechny zmíněné aktivity rámcově datovat do doby trvání židovského ghetta, tedy mezi počátek 18. století a 1. polovinu 20. století. Případné starší využívání místa, než udávají historické prameny, se výzkumem nepodařilo prokázat. Jediný nalezený zlomek nepochybně středověké keramické nádoby je v tomto kontextu zatím nutné považovat pouze za druhotnou intruzi.

Michal Přichystal

Literatura

Vojtová, J. 2006: Židé v Lomnici (od počátku 18. století do holocaustu). In: M. Konečný (ed.) a kol.: *Lomnice: příroda, historie, osobnosti, památky*. Tišnov: Sursum, 179–196.

Vojtová, J., Konečný, M. 2006: Synagoga. In: M. Konečný (ed.) a kol.: *Lomnice: příroda, historie, osobnosti, památky*. Tišnov: Sursum, 251–252.

Resumé

Lomnice (Kat. Lomnice u Tišnova, Bez. Brno-venkov), Židovské náměstí (Platz), Parz. Nr. 1323/1, 136/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.